

NURIA

,,,,,, Haver vist Nuria i no haver-hi estat mai sembla increible. No obstant, jo ~~he~~
havia vist Nuria i no havia entrat a Núria.

El Monastir de Monserrat à l'ermita de la Mare de Déu del Mont, per alegría de molta gent, es poden veure de molt lluny sense haver-hi estat mai, per que a Monserrat o al Munt, la Mare de Deu es finestrera i balconera. Però Núria no es veu fins que s'hi és. Encofrada entre muntanyes, la mimíscula vall de Núria és exactament com un niu en un rocater feréstec.

Per veure Nuria de lluny cal pujar mes enlaire que Núria, cal sorprendre les crestes d'aquesta vall, el niu des de on s'ajoca ~~en~~ el santuari. Es pot ben d'dir que tots els que s'enfilen mes amunt de Núria, peregrins i excursionistes, han saludat avans la Mare de Deu.

La més muntanyenca de les nostres imatges de la Mare de Déu, no permet que ~~se~~ endevinem de lluny l'indret on s'amaga. Vas d'insigne devoció, la vall de Núria viu de cara al cel en una nierada de muntanyes. I contemplant el Pirineu a posta de sol des de el Tibidabo per exemple, si no coneixeu bé la silueta del Puigmal, no endevinarieus pas Núria on cau : aquella gran lluminària de les congestes, aquells

resplandors que creuen el cel verticalment i cap a l'Oest, només fan que desorientar-vos.

Sense haver-hi estat mai he vist Núria a vista d'ocell, però no pas en avió, sino a peu, fugint amb sabates ferrades i un sac a l'esquena. He vist Núria des de els mals camins del emigrants.

Els fugitius eren dos: El Canonge de Barcelona Dr. Ramón Balcells secretari del Bisbe ~~Ithurritai~~ jo. El guia era un home jove i escardalenc, una màquina de caminar que es movia des de la cadera a la punta dels peus. Eixut de pataules, era tan sever com paternal envers nosaltres, no ens va preguntar mai res, ni com ens deiem. Cremavem de set, però no ens permetia beure ni una gota d'aigua i bastava un gest d'ell perquè l'obeissim. Només ens deixava remenar neu i refrescar-nos les mans, i si les hi ensenyavem esteses, llavors ens podíam millor el front i els llavis. Era un patir, jugar amb aquella aigua fresca i remorosa que, per a adobs, feia molta olor d'aigua, d'aigua de neu i de roca viva.

Era molt sever aquell guia, però era un bon home. Quan jo no podia pujar em donava la corda que ell duia estacada al cinturó de cuiro, i encara que jo m'hi arrepenjés, no feia trontollar gens ni mica aquell almogáver. No tolerava que parlessim ^{en} amb veu alta, precaució molt més necessària en el nostre cas, perque el meu company, aflligit de sordera i desprovist de l'aparell que portava avans

no podia sostenir una conversa a mitja veu. Per culpa d'aixo, quasi no ens poguere poguerem dir res en tot el camí.

En aquelles muntanyes, si el silenci conspira, tot conspira per delatar-lo.

Tot sovint, després ~~d'una~~ d'una estricada forta, el guia ens feia aturar i m'escoltava, i tot escoltant-me s'anava apartant, primer a un pas de distància, després a dos i tres passos. Escoltava el meu cor que batia com un motor espatllat.

Si no havia hagut d'allunyar-se molt, m'allargava la botella. Jo la passava al senyor Canonge i reposavem uns ~~minuts~~ minuts. Sempre era el primer d'alçar-me ~~agreit~~ agrant i dissimulant a la vegada que per culpa meva calgués fer tantes estacions. El guia s'asseia sempre molt mes endavant, tot sol. I fins que ell s'alçava no repreniem la marxa. Semblava com si ens volgués donar temps d'aprendre de nou a caminar sols. En un d'aquests moments el meu company i jo, com si ens sentissim atrets per un abisme, ens acostem a una fondalada. Ho havíam fet tantes vegades! I veusaqui que abaix de tot, com en el fons d'un pou, es veu, petit petit, el santuari de Núria. I fent un crit, perque el meu company en sentís, dic:

-Aixo és Núria! Som a Núria!

El guia arriba corrent

- Aquí molt mirar i callar.

I estirant-nos a tots dos ens fa apartar de la cresta de la muntanya.

El meu company i jo ens mirem, ens treiem la boina, i ressem en veu baixa. I veient q

que el guia també es treu la boina, dic un xic mes alt les dues últimes Ave-Maries, i ell respon en veu de confessionari. Es dissabte. I el sol es pon. Diem la Salve Regina, i el guia també la resa.

Llavors em diu a cau d'orella:

- La Mare de Déu es a França.-

Intento ~~fit~~ ho saber al senyor Canonge. Correspondent a la nostre joia el guia ens allarga la botella, i cadascú fa un traguet en honor de la Mare de Déu de Núria. A precs meus, el guia em deixa acostar un moment a la cresta de la muntanya amb la condició d'~~a jeure m'ajaurém~~ d'ajaure'm i de només treure el cap. A baix ees va fent fosc i es veuen uns llums. El guia em preu d'allà i el meu company no te temps d'acostar-s'hi. El guia vol marxar tot seguit. Se'l veu tot contrariat. Jo penso que potser te por que ens hagin vist. Des d'abaix ens podien veure a contra llum. Però jo estava tranquil convensut que no ens passaria res de mal. Haver vist Núria, encara que la Mare de Déu no hi fos era un regal del Cel. I si la Mare de Déu havia fugit, també podiam fugir nosaltres. El sol fet de fugir, ens feia del mateix partit. Encara que la Mare de Déu no hi fos, les muntanyes de Núria eren igualment un altar. Un lloc sagrat, un altar fet de penyals, no es desconsagra així com així.

Havíem vist Núria exactament a la dreta del nostre camí. La Mare de Déu havia

havia fugit cap a França. Jo estava entusiasmat i tenia més dalit queabans.

Caminarem tota la nit, no sé pas per on. En el punt més alt de la nostra ascensió, potser en el Puigmal, hi havia una clotada plena d'aigua. El guia ens va fer seure i se'n va anar a vigilar el wamí. Queia una neu molt fina que després es resolgué en pluja menuda. El meu company va tenir un mareig amb pectorament de dents, li vaig fregar molt fort la cara i les mans, els genolls i l'esquena. I tornant en si em va dir : "gracies". En arribar el guia varem reprehendre el camí. Quant havíem baixat molt va començar a fer-se clar. Erem al mig d'un bosc i el guia ens va aturar per dir-nos:

- Fa estona que som a França. Ara els deixaré, però m'han de jurar que no dirán a ningú que han vist Núria, perque dient aixo, descobririen el meu camí.

Avans de deixar-nos, ens va recomanar de decantar-nos sempre cap a la dreta, perquè, anant cap a l'esquerra, entrariam altra vegada a Espanya. Anant cap a la dreta trobarem el poble de Palau.

El nom del guia no l'he sabut mai. A París el senyor Cambó, em va fer explicar l'itinerari pirinenc. Pregant-li la mes rigurosa reserva, només vaig saber-li respondre que havíem vist Núria en un fondal a la dreta del camí. Em va demanar llavors detalls personals del guia i, en descriure'l jo, va respondre que ja sabia qui era i que aquell home sempre passava sobre Núria. Mig any

després a Italia el senyor Cambó em va dir que el guia havia estat sorpres a la muntanya i afusellat. Li vaig fer dir una missa en un convent de franciscans del port de Fiume.

Sempre he considerat que la meva fugida pel Pirineu havia estat un peregrinatge a Núria, pujant pel cantó d'Espnyà i baixant per la banda de França.

Durant l'hivern del 37-38, a Montreux (Suissa) em vaig informar que la ~~colon~~ colonia catalana que era molt nombrosa en aquesta ciutat, havia fet gestions prop de Mr. Marius Besson, bisbe de L.GI L.G.F. perquè permetés que la M. de Déu de Núria ocupés un altar lateral a la parroquia. Justament a... ,

prop de M., hi havia Mn. Carreras el capellà de Núria el que havia salvat la ~~imatge~~ imatge. Però el bisbe considerava que no era prudent que a M. població de majoria protestant, la colonia catalana fés lliga apart. I la imatge continuà guardada a la caixa d'un Banc de Ginebra. I quan jo anava a Ginebra a veure l'amic Lluís Massot, en passar per la "rue" Monblanc, no oblidava que en un Banc, a la banda de mà esquerra anant cap al pont, hi havia la Mare de Déu de Núria, no precisament " voltada de soldats " sino de calaixos plens de francs suïssos. I pensaba que ~~Ella~~ i jo, podíem repetir la llegenda que figura en el cantell de les monedes de 5 francs: "confido in Domino ". I en resar-li una pregària sempre acabava dient-li poc mes o menys: " Verge de Núria, encara no ens hem vist ~~me~~

mai !Però si Deu plau,ens veurem a Núria. En arribar a casa vostra seremés que m
mai una Mare de Déu trobada i retrobada. I espero que, Vos i jo abans de tro-
bar-nos al Cel ens trobarem a Núria. "

X X

No li havia fet cap prometença a la Mare de Déu de Núria :només li havia
demanat que es fes trobadissa. Dotze anys després ,de 1949,a finals d'Agost,
vaig poder anar a trobar la Mare de Déu de Núria,gracies a Déu a Núria mateix. Els
Trobant-me a Camprodón amb la meva filla a la casa d'En J.M.Guasch,aquest bon en
amic sense fer-ne soroll va organitzar un pelegrinatge a Núria, i ens hi va acom-
boiar a tots. Els poetes tenen aquestes coses ! En arrivar a Núria,en Guasch i jo
varem intentar mirant les crestes de les muntanyes de Ponent,localitzar el
punt des d'on jo havia vist el santuari en aquell cap al tard del dissapte,
vigilia del primer diumenge de juny de l'any 37. Recordo perfectament que ,des de
la serralada,jo havia vist Núria de costat,però malgrat l'escorç n'era encara
ben visible la façana. Aquest detall ens va permetre ,tirant una línia recta
imaginaria,fixar el lloc des d'on el pas del Pirineu que havíem començat a pos-
ta de sol del divendres,se'm convertí com per miracle en una facècia deportiva.

Jo li hauria volgut portar una presentalla a la Mare de Deu de Núria,

una mena d'exvot que concretés fisicament la meva ~~la m'era~~ devoció i el meu agrairment. Un ciri era ben poca cosa, encara que el sacrifici d'un troç de cera cremant representés vivament la llum de la meva fe. I havent trobat l'oportunitat de rondar una estona sol, jo que m'en vaig a l'església i pujo al cambril i al cap d'una estona, havent-me assegut per reposar una mica, mig abalgit, vaig construir una presentalla de fantasia en obsequi a la Mare de Déu. I així com uns fabriquen reproduccions miniatura o en xocolate dels monuments célebres, jo li oferia a la Verge un santuari de planta nova, la maqueta de Nuria-ciutat, tot d'imaginació pura.

En el meu col-loqui amb la Verge jo li oferia urbanitzar-li la vall, construir un passeig de cornisa a tot voltant, fer jugar per l'esplanada els dos torrentes i que s'entretinguessin dibuixant meandres molt graciosos. uns camins de ~~ll~~ llambordes al mig de l'herba molla creuarien els torrents per uns pontets de joguina. La font de Sant Gil seria fonda com una alcova, tindria una arcada acullidora i taules i bancades a tot voltant, i des de la seva capella, damunt del brocal, Sant Gil encaputxat, amb molta barba i molta roba, beneiria l'aigua i els pelegrins. En aquesta vall benigna i pessebrística hi plantaria alguns pinets i, hi posaria molts bancs per seure. Una canalització subterrànea ~~les aigues~~ escupiria les aigues residuals fora de la vall perque els torrents fossin ben innocents.

Damunt d'aquesta catifa d'herba brodada amb aigua s'alçaria Nuria-ciutat.

No semblaria pas per la seva planta i estil ~~un~~ col-legi de "jeunes filles" (pro-

nunciis amb totes les lletres) de província francesa. No es veuria de fora es-tant ni un pam de gotic, ni matacans ni campanars simétrics amb punta de fletxa. Seria d'un estil pi-renenc, un estil aparenment sense estil. Nuria-ciutat no se-ria amurallada, però ho semblaria i s'hi entraria per tres o quatre pe-portes. De lluny semblaria una muntanya de cases centrada per un campanar ro-bust - talment la perxa d'un paller-i no pas molt alt, que no volgués fer la com-petència als pics del voltant. No tindria cap façana exterior, ~~ni estatua~~ ~~ni escultura~~ tal com he dit, seria un castell de cases, un turó ~~ar~~ quitectònic un rusc de la Verge i les construccions de la banda Nord serien mes altes, en la s-seva com fent-li de capçalera contra el torb i la fosca. El bloc de Nuria-ciutat, en la seva part exterior, no es resoldria pas en blanc, encalat tot ell, perque prou blanca es la vall durant vuit o nou mesos. Damunt la catifa verda i sobre el fons de la muntanya negrosa, Nuria-ciutat us la pintaria, Verge Santissima de tots colors, uns colors torrats i cremats com la crosta de Roma en aquell barri meu de Trinità dei Monti, sino molt tendres com els de les ciutats de les illes de l'Adriatic. De planta irregular , aquest castell, tan modern, voldria que semblés que ha crescut a batzegades, que no es pogués dir que l'ha dibuixat un delineant. Aixo permetria pintar cada cos d'un color distint. I essent Nuria-ciutat molt macissa , apareixeria damunt del pradell verd, un esbarzer ardent.

L'estructura exterior de Nuria-ciutat seria un resultat lògic del seu interior. Per dins aquest rusc seria una combinació de claustres i places vint o trenta claustres- perque Nuria aniria creixent- l'un al costat de l'altra, de planxa i dimensions ben diferents. D'un claustre es passaria a l'altre, i dintre aquell estilsense estil, no n'hi hauria cap d'igual. La comunicació dels claustres entre entre ells obriria perspectives sorprenents. Ciutat d'oració de repòs i d'estudi, cutat laberíntica, monòtona i variadíssima, semblaria un monestir grec i la gent semblarien fantasmares. No hi hauria ni un pam d'aquesta ciutat que no tingüés porxos, per tal qde no trepijar neu, ni portar paraigues, i, fent més o menys voltas, sempre es podria circular contra el vent. Se ~~via~~ de desitjar que aquesta serie de claustres i places representés un recorregut de dos o tres quilòmetres, un passeig suficient pels dies de mal temps. Aquesta serie de patis variaria de semblaça entre la plaça major de les ciutats i viles catalanes i el claustre conventual. Tindrien unes barbacanes molt amples, balcons i finestres i unes arcades robustes i suficientment altes per passar-hi el tålem.

La plaça major es diria: plaça de la Mare de Deu i en ella es reflectiria la constitució política d'aquest minúscul Estat. L'església tindria portalada a un angle de la plaça i per tal que no hi entressin corrents d'aire tres vestibuls la protegirien. L'església no tindria façana, però el seu campanar de peus a la plaça flanquejaria el temple, Adossats a l'església, amb comunicació interior.

hi hauria les residencies del bisbe i dels caputxins. A l'altra banda l'Ajuntament i la residéncia del president, que seria designat pel bisbe que respondria de la seva gestió davant del prelat i de quatre regidors presentats pel president i elegits pels veïns que tinguessin pis a la ciutat. L'Ajuntament cobraria els lloguers de totes lès cases pisos i hosteleries.

De la vostra capella, Verge Maria, ni sabria com parlar-ne. Només sé que no hi hauria res a dir i que s'hi estaria molt bé. Faria bo de dir-hi el rosari i tothom el trobaria mes dolç que la mel. Tindria d'alçada la vostra capella l'aspecte d'una gran cripta, però els palmons del dia del Ram s'hi veurien petits; seria molt íntima i acollidora, però les processons podrien transitar comodament per les naus laterals. Sense esser ~~modernista~~ romànica tindria l'esperit del romànic pirinenc; semblaria bàrbara i seria en realitat refinadíssima: la seva armonia descansaria el cos i l'esperit. El vostre altar i el vostre cambril, Verge Maria, serien atractius com un llar de foc. En la vostra església no hi faria fred i semblaria que no n'hi fa. I a l'hivern voldria que fos calenta com un torré

A Nuria-ciutat hi hauria, repartit en les places i claustres, una bona biblioteca anexa al convent dels caputxins, un dispensari mèdic, una brigada municipal amb paletes & fontaners i electricistes; hi hauria sala d'espectacles i concerts, cafès i restaurants populars i botigues de tota mena. Un claustre esbarjós i clau-surat, amb capella propia, seria dedicat a l'obra dels exercicis espirituals. Hi ha

hauria una plaça dels Esports d'hivern i d'estiu, una sala de reunió amb un bar i una tenda d'articles d'esport, un altre de material fotogfafic i un taller de sa-bateria i sastreria capaços d'adobar a l'acte qualsevol desperfecte.

Unes escoles de nois i un altre de noies ocuparien cada una un claustre.

Aquestes escoles d'estiu regentades - la de nois pels caputxins d'on sortiria l'escolania i la de noies per unes monges que jo sé - entretindrien unes hores la mainada, els faria cantar i jugar, els ensenyarien de fer pessebres i els portarien a l'església en processons amb estàndards minúsculs i uns tabernacles petits com una gabia d'ocell.

Així tots els claustres i places tindrien vida propria i un estil propi i vindria un dia que Nuria seria un gran rusc, que n'hi hauria 30040 30 o 40, tindrien tanta personalitat, que ni una plaça ni un claustre es confondeva amb un altre. Si no volgués viure-hi una vegetació permanent l'aigua i la neu els decorarien.

Veig el claustre de la Blaia, alt de quatre pisos, fondo com un pou, monument a l'aigua del cel, meravella de Nuria-ciutat. El sostenen per cada bandesa set arbs esbeltissims, set arcades franques com set gamrades. Set arcades, sis columnes de marbre negre. Fins a primer pis, el claustre és tot de pedra negra, com els sotaporkos. De primer pis en amunt els rengles de finestres s'han distribuit amb escaient desordre per les quatre patets, claustrals, blanques, d'un blanc de crosta

de formatge madur. Als quatre costats del pati una graonada de pedra negra, d'escalons molt alts, devalla vers una piscina fonda, ull amatent, de pestanya i cella negres que no s'acluca pas quan fa un dia cluc. A cada angle de la graonada unes pedrasses plenes de molça, sostenen unes petxines de marbre blanc que recullen l'aigua de les gàrgoles. Volent veure el cel i la piscina, les petxines es decanten exhibint les arestes interiors des d'on, tan si plou com si no plou l'aigua escumeja i salta escales avall. Prodigí de l'arquitectura, esplai dels romeus el

Pluja

Glúix
claustre de la Plaça ressons com un tambor. L'aigua s'afina i canta caient a tombaballs sobre la pedra d'esmolar i la remor es multiplica. En ajaure's el cel sobre els taulats la pluja menuda ens aconsola i en aquest claustre sepulcral, el mes fred del món, la pluja batent ens fa posar pell de gallina. Claustre d'estiu, a l'hivern quan es ple de neu, que es un llit desfet. Però en el seu temps, en dies class es un cambril de pampallugues. El resplandor de les parets blanques assolellades i el mitoteig de les piscines donent un accent tremolós a les ombres blavisses que baixen teulades avall a la banda del bosch. A la nit podrien cullir estels en la serenor de la piscina quan les aigües dormen.

Veig el claustre de la neu, mes nevat que els altres. Te dos pisos d'alçada i unes arcades camacurtes que us miren bocabadat. Si no fos emblanquinat amb

un lleugerissim punt de blau només veuriu caure la neu quan passà davant la foscor de les arcades. La neu el dibuixa reposant en cornises i relleixos en les teuladetes triangulars que encaputxen les finestres. Aquets frontons utilitaris, coberts de tules verdes barnissades, a l'estiu semblen ombrel·les xineses. Al centre del pati, una figuera de moro, molt grossa -no us espanteu-tallada en alabastre, per que no pogués creixer. Es veu que es feta expressament perque la poca neu la decori i la molta no la sofoqui.

A l'estiu el claustre de la Catifa seria com un drap de peus persa: El dibuix positiu seria d'aigua, i de negatiu en faria la pedra negra tot emmarcant-lo.

Al claustre del Mapa a l'estiu, es veurien els continents plens d'herba i voltats d'aigua amb barquets i tot.

Tres monuments com tres trofeus, una creu, una olla i una campana decorarien la plaça del claustre de Sant Gil.

A la plaça de Montserrat hi hauria una muntanyeta d'alabastre amb camins i ermites i el monestir de la Patrona de Catalunya.

Ja us asseguro, Verge Santíssima, que s'hi estaria bé a Nuria -ciutat. I malgrat la por que em fa el fred em veuria amb cor de venir-hi a passar les festes de Nadal. I havent sopat diria: "avui he d'anar a prendre café a casa d'en Joan Solervicens." I en sortint a mitja nit quan aquells jocs de pilastres i columnes

de peus a la neu semblarien fantasma~~s~~ pensaria: "avui diada dels Reis, que s'estan tarà bé a l'església, amb aquella calefacció i aquella lluminària" I creient que m'anava a dormir em vaig despertar.

Aquest deliri d'arquitectura podeu ben creure que és un exvot que vaig presentar a la Mare de Déu de Núria. Qui dona el que pot no està obligat a més.

Altra vegada vaig anar a besar la Mare de Déu. I em va semblar que em sonreia carregada d'il·lusions.

I des de llavors semore que en el presomni me'nvaig vaig a Núria la veig igual com la de l'exvot. I en aquest exvot tot sovint hi treballo una mica.